

Nûriyye. 1191'de tamamlayıp Selâhad-dîn-i Eyyübî'ye ithaf ettiği bu eser şairane teşbih ve istiarelerle yüklüdür. 4. *Ah̄bârü mülûkî'd-devleti's-Selcûkıyye*. Selçuklular'a dair müstakil bir eser olarak zikredilmesine rağmen *ed-Düvelü'l-münkaṭı'a'nın* bir cüzü olarak kabul edilmektedir. 5. *Ġarâ'ibü't-tenbîhât'alâ'acâ'ibi't-tesbîhât*. Muhammed Zağlül ve Mustafa es-Sâvî tarafından Mısır'da Zehâirü'l-Arab serisinde yayımlanan (ts.) bu eserde teşbihlere ve bunlarla ilgili örnek şiirlere (şevâhid) yer verilmiştir. Ali b. Zâfir'in diğer bazı eserleri de şunlardır: *Mekrumâtü'l-küttâb*; *Esâsü's-siyâse (Esâsü'l-belâġa)*; *el-Baṭṣatü'l-küb-râ*; *Nefâ'isü'z-zaḥîre*; *Şifâ'ül-ġalîl fî zemmi's-şâḥib ve'l-ḥalîl* (Süyûtî tarafından ihtisar edilmiştir); *Men uşibe bi-men ismühü'Alî*.

BİBLİYOGRAFYA:

Yaküt, *Mu'cemü'l-üdebâ*, XIII, 264-267; Zehebî, *A'lamün-nübelâ*, XXII, 60-61; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1973, III, 26-32; *Keşfü'z-zunûn*, s. 74, 229, 762, 1195, 1404; *Serkis, Mu'cem*, I, 148-149; Brockelmann, *GAL*, I, 391; *Suppl.*, I, 553; a.mlf., "Alî", *İA*, I, 316; Ziriklî, *el-A'lam*, V, 109; Keh-hâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, VII, 113; F. Rosenthal, *A History of Muslim Historiography*, Leiden 1968, s. 297, 432; Cl. Cahen, "Quelques chroniques anciennes relatives aux derniers Fatmides", *BIFAO*, XXXIII/2 (1937), s. 22; a.mlf., "The Historiography of the Seljuqid period", *The Historians of the Middle East* (nşr. B. Lewis — P. M. Holt), London 1962, s. 70; Müneccid, "Nazarât fî Bedâ'i'i'l-bedâ'ih", *MMLADm*, XLVII (1972), s. 61 vd.; Muhammed Abdülġanî Hasan, "Ġarâ'ibü't-tenbîhât'alâ'acâ'ibi't-tesbîhât", *Mecelletü Ma'hedî'l-maḥ-tâtü'l-'Arabıyye*, XX/1, Kahire 1974, s. 145-147; "İbn Zâfir", *EI²* (İng.), III, 970-971.

ABDÜLKERİM ÖZAYDIN

ALİ ZEYNELÂBİDİN

(bk. ZEYNELÂBİDİN).

ALİ b. ZİYÂD el-ABSİ

(bk. İBN ZİYÂD el-ABSİ).

ALİGARH

(علی گڑھ)

Hindistan'ın Utar Pradeş eyaletinde İslâm Üniversitesi ile meşhur tarihi bir şehir.

Delhi - Agra yolu üzerinde, Delhi'nin 120 km. güneydoğusunda Agra'nın 75 km. kuzeyinde bulunmaktadır. Şehrin ilk adı Kol (Coil) idi. 1542'de yapılan kale

1776 yılında Necef Han tarafından tamir edildikten sonra şehir Aligarh (Yüksek Kale) ismini aldı. Kalenin tamirinden önce şehir Muhammedgarh, Sâbitgarh ve Ramgarh olarak anılmaktaydı. Şehir müslümanlar tarafından XII. yüzyılın sonlarına doğru Hind - İslâm Devleti'nin ilk hükümdarı Kutbüddin Aybek tarafından fethedilmiştir (1194). Safer 743'te (Temmuz 1342) Aligarh'a gelen İbn Battûta, *Seyahatnâme*'sinde Hint müslümanlarını anlatırken Aligarh'tan da (Kol) bahsetmektedir. Aligarh, XIV. yüzyılın sonlarında idarî bakımdan Kanpûr'a bağlı iken bir ara müstakil kalmış, 1785'te Maratalar'ın eline geçmiş, XIX. yüzyılın başlarında da İngilizler'in kontrolüne girmiştir (1803). XVII. yüzyıl başlarında kalede bir cami inşa edildi. 1889'da şehirde bir kütüphane kuruldu. Bugün Aligarh'ta küçük imalat ve tarıma dayalı sanayi gelişmiştir. Nüfusu 1981'de 320.861 idi.

Aligarh İslâm Üniversitesi Hindistan müslümanlarının önemli kültür merkezlerinden biridir. Seyyid Ahmed Han tarafından, Batı felsefeleri ışığı altında İslâm'ı incelemek ve İngiliz eğitim modeline uygun İslâmî bir tedrisat başlatmak amacıyla 1875'te Medresetü'l-ulûm adıyla bir mektep, üç yıl sonra da Muhammedyan Anglo-Oriental College kuruldu. Seyyid Ahmed Han kolejini idaresini ölümlüne kadar elinde tuttu. Esas öğretimin İngilizce olduğu bu kurumda dinî ilimler Arapça okutuluyor, ayrıca Farsça ve Urduca da öğretiliyordu. Kuruluşunda Lord Lytton'un fikrî ve malî katkıları ile yönlendirilen Muhammadan Anglo-Oriental College'de eğitim kadrosunu meşhur müsteşrikler oluşturmuşlardır. Müessesede bu yüzden Hindistan'ın önemli fikir ve ilim adamlarından Mevlânâ Şibî, Muhammed İkbâl, Mevlânâ Ebü'l-Ke-lâm Âzâd tarafından tenkit edilmiştir. 1920 yılında üniversite şekline dönüştürülen müessesede 1934'te Tıp Fakültesi, 1945'te Ziraat Yüksek Okulu açılmıştır. Üniversitede Fen, Ticaret, Sanayi-Teknoloji ve İlahiyat fakülteleri de bulunmaktadır. Aligarh İslâm Üniversitesi bugün Uttar Pradeş eyaletinin on bir üniversitesinden biridir. Burada İslâm dini, İslâm tarihi, Hindistan müslümanlarının kültürü ile ilgili birçok neşriyat yapılmıştır. Aligarh İslâm Üniversitesi'nin çıkardığı dergiler arasında, altı ayda bir yayımlanan *Mecelle-i 'Ulûm-i İslâmiyye* (1960) ve yıllık *Mecelletü'l-Mecma'i'l-İlmiyyi'l-Hindî* de (1976) bulunmaktadır.

Hint müslümanlarının en eski eğitim kurumlarından biri olan Muslim Educational Conference, ülkede müslümanları eğitim ve siyasî bakımdan aydınlatmak için Seyyid Ahmed Han tarafından 1886'da burada kurulmuştur. Ayrıca Hindistan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra teşkilâtlanan Muslim League de 1906'da yine Aligarh'ta ortaya çıkmıştır.

BİBLİYOGRAFYA:

İbn Battûta, *Tuḥfetü'n-nüzzâr*, II, 611-617; Th. Morison, *History of the Muhammadan, Anglo-Oriental College Aligarh*, Allahâbâd 1903; Abul Hasan Ali Nadwi, *Muslims in India* (trc. Mohamad Asif Kidwi), Locknow 1960, s. 95-97; Muhammed Sadiq, *A History of Urdu Literature*, London 1964, s. 247-287; Yusuf Husain, *Selected Documents from the Aligarh Archives*, London 1967; A. Schimmel, *Islam in the Indian Subcontinent*, Leiden 1980, s. 193; B. D. Metraif, *Islamic Revival in British India*, Princeton 1982, s. 310-320; L. Bouvat, "Le Collège Anglo-Oriental d'Aligarh", *RMM*, I (1907), s. 380-387; D. Menant, "A Propos de l'Université musulmane d'Aligarh", *a.e.*, XXI (1912), s. 268-289; Muhammed Hamidullah, "Cultural and Intellectual History of Indian Islam", *WI*, III (1954), s. 127-144; Syed Habibulhak Nadwi, "The Aligarh Movement and its Educational Policies; A Critique", *The Muslim Education*, IV/1, Makkah 1977, s. 75-81; A. S. Tritton, "Aligarh", *EI²* (İng.), I, 403; Saidüddin Ahmed, "Aligerh", *UDM*, XIV/2, s. 155-156.

HALİT EREN

ALİİLÂHİLER

(bk. MÜELLİHE).

ALİKURNA

Osmanlılar döneminde İtalya'nın Livorno (A. Ligorna) Limanı'ndan ithal edilen kâğıtlara, A. Ligorna'nın bozulmuş şekli olarak verilen isim (bk. KÂĞIT).

ALİM

(العلم)

Allah'ın isimlerinden (esmâ-i hüsnâ)

biri.

İlm kökünden mübalaġa sıfatı olan alim, "hakkıyla bilen" demektir. Allah Teâlâ'ya nisbet edildiğinde, "zaman ve mekân kaydı olmaksızın küçük büyük, gizli âşikâr her şeyi, her hadiseyi hakkıyla bilen" mânasına gelir. İlahî sıfatların kelâm ilmi açısından yapılan tasnifine göre alim, sübûtî-mânevî sıfatlar